ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ǴYLYM JÁNE BILIM - 2025»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«ǴYLYM JÁNE BILIM - 2025»

PROCEEDINGS
of the XX International Scientific Conference
for students and young scholars
«ǴYLYM JÁNE BILIM - 2025»

2025
Астана

УДК 001(06)
ББК 72я631
F96

«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025» студенттер мен жас ғалымдардың XX Халықаралық ғылыми конференциясы = XX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025» = The XX International Scientific Conference for students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025». – Астана: – 3813 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-08-5373-7

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов имолодыхученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(06)
ББК 72я431
F96

ISBN 978-601-08-5373-7

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2025

1836.	Мухтар А.З.	Тұрақты логистиканың болашағы: жасыл технологиялар мен инновациялар	7802
1837.	Өміржан Д.С.	Международный транспортный коридор «Север-Юг»: перспективы и вызовы	7807
1838.	Пулатов М.М., Пулатова М.Ж.	Способы усиления пропускной и провозной способности железнодорожного участка Ангрен – Пап	7812
1839.	Смагулова А.Е.	Преимущества и вызовы применения технологии Блокчейн в логистике	7815
1840.	Серикова Д.Б.	Көлік-логистика саласындағы цифрлық экожүйелерді қалыптастыру және дамыту. (Қазақстандық логистикалық кәсіпорындар мысалында)	7820
1841.	Солод А.И.	Повышение безопасности движения на основе применения кольцевых пересечений	7826
1842.	Темирханұлы Т.	Повышение качества транспортного обслуживания пассажиров	7829
1843.	Тохиров О.З., Рустамжонов Б.Э.	Определение количества приемо-отправочных путей железнодорожной грузовой станции «К» в условиях увеличения объемов перевозок	7833
1844.	Шаймардан Д.Т.	Қойма логистикасындағы заманауи ақпараттық технологиялар	7836
1845.	Шурекен Д.А., Алтаев Н.С.	Цифрлық трансформация жағдайында логистикалық процестерді оңтайландыру	7839

СОДЕРЖАНИЕ

СЕКЦИЯ 13
ОБРАЗОВАНИЕ

ПОДСЕКЦИЯ 13.1 ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ НА ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКАХ

1846.	**Abdushukurova Zh. F., Aripbek S. B.**	Is multilingualism making us more emotionally intelligent? A cognitive science perspective	7844
1847.	**Akhan A., Berdibay D.**	Six levels of thinking: applying bloom’s taxonomy in education	7846
1848.	**Akim A.**	Digital tools in language learning:	7848

		advancing lexical-grammatical skills of secondary school students	
1849.	**Ermekova R., Amzina K., Adambay Sh.**	Methods of using icts in teaching english language in kazakhstan	7852
1850.	**Baltabai S.K.**	Top online platforms for improving listening skills in foreign language teaching	7856
1851.	**Imangaliyeva M.**	Analyzing the impact of open educational resources on academic achievement	7862
1852.	**Kaldybay M.**	Self - study in learning foreign language	7866
1853.	**Konakbayeva A.B.**	From conventional to multimodal reading: new approaches in teaching english	7869
1854.	**Ryskulbek A. Kh., Kaliyeva A. A.**	Modern innovations in teaching foreign languages	7873
1855.	**Shander D.**	The english language acquisition: Why are you still unable to speak it?	7878
1856.	**Tangatar A.**	The role of graphic organisers in teaching writing skills	7882
1857.	**Yerbulatova Zh. M.**	Modern innovations in teaching foreign languages	7886
1858.	**Zhangabek A. O.**	Digital storytelling in efl: enhancing writing and reading skills	7889
1859.	**Абай Е. С.**	Ағылшын тілі сабақтарында қолданылатын пікірталас әдісі туралы	7896
1860.	**Акимбекова К.Ж.**	Феномен фальшивой дружбы в рассказе оскара уайльда «преданный друг»	7898
1861.	**Донбаева А. А.**	Использование аутентичных текстовых материалов при обучении чтению в целях повышения мотивации к изучению иностранного языка	7903

1862.	**Дүйсенғали Б. Ж., Ақылбаева Ж. Қ.**	«Shadowing» (көлеңкелі қайталау) әдісінің білім беру құралы ретінде оқушылардың тыңдау және сөйлеу дағдыларын дамытуға әсері	7907
1863.	**Жаңабай Д. А.**	Оқушылардың сөйлеу дағдыларын дамыту үшін көркем әдебиетті пайдалану	7910
1864.	**Кайратова А. К.**	Современные технологии в обучении иностранным языкам: инновации и перспективы	7912
1865.	**Кульжин Қ. Н.**	Повышение мотивации и учебной активности обучающихся через нейросетевые технологии в веб-приложениях	7915
1866.	**Ма мырова Ф. Н.**	Инновационные технологии в реализации когнитивно-лингвокультурологического подхода к обучению иностранным языкам в вузе	7919
1867.	**Нәрібек Б. С.**	Мектептегі ағылшын тілін оқыту үдерісіне мобильді құрылғыларды кіріктіру	7924

ПОДСЕКЦИЯ 13.2 КОНСОЛИДАЦИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ РЕСУРСОВ В ГЛОБАЛИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

1868.	**Amirbekov M. M., Makhambetova Zh. T.**	The problem of bullying among adolescents in the republic of kazakhstan	7926
1869.	**Bektay N.S.**	Review on the effectiveness of digital teaching tools in the school education process	7929
1870.	**Kaliyeva A. A., Ryskulbek A. Kh.**	Enhancing students’ motivation and engagement through inquiry-based learning	7931
1871.	**Tazhibay A. M.**	Influence of professional guidance for the effective career choice	7937
1872.	**Аубакирова С. Т.**	Тілдік білім – құндылық бағдар қалыптастырудың маңызды құралы	7942
1873.	**Амангелди Д.**	Балалардың даму қабілеттіліктеріне деген кеңістікті қалыптастырудағы	7947

		шахмат ойынының маңызы	
1874.	**Әшір А. С.**	Аз қамтылған отбасындағы балаларды мектеп ортасына әлеуметтендіру	7950
1875.	**Әшір А. Т.**	Ерекше білім беру қажеттіліктері бар бастауыш сынып оқушыларын психологиялық қолдау	7953
1876.	**Байтуған Г.**	Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу тілін дамытуда цифрлық технологияларды пайдалану	7956
1877.	**Гайсин А. И.**	Сущность понятия «эмоциональное неблагополучие студентов»	7959
1878.	**Горбунова К. В.**	О психологической природе ценностных представлений как регуляторов поведения личности	7962
1879.	**Дарбаева Г. Қ.**	Цифрлық дәуірде педагог-психологтардағы кәсіби Стресс мәселелері	7966
1880.	**Даулетқызы А.**	Режиссерлік ойын арқылы баланың байланыстырып сөйлеуін дамыту	7969
1881.	**Джаппарова Л.А.**	Университет жағдайында шетел студенттерін әлеуметтік-педагогикалық қолдауды ұйымдастыру	7973
1882.	**Дихан А. Б.**	Жаңа форматтағы педагогиканың даму үрдісі мен мәселелері	7976
1883.	**Ерқасым Н. Т.**	Аз қамтылған отбасы балаларын әлеуметтік бейімдеудің педагогикалық шарттары	7980
1884.	**Ермекова С. А.**	Метанавык целеполагания: возможности развития через систему профессиональной ориентации	7984
1885.	**Жапекова М. Н.**	Жасөспірім оқушылардың әлеуметтік ортадағы қарым-қатынасына эмоционалды интеллекттің ықпалы	7988
1886.	**Жумабай Ә. К.**	Жеткіншектердің бос уақытын ұйымдастыру мәселелері	7993
1887.	**Жумабекова Ф.**	Синдром самозванца среди зуммеров: влияние цифровых технологий и социально-культурных факторов	7998
1888.	**Задаев О. Т.**	Болашақ әлеуметтік педагогтердің басқарушылық құзыреттілігін қалыптастыру: теориялық және	8001

		практикалық аспектілер	
1889.	**Исмаил Н.**	Балалар үйіндегі жеткіншектерді еңбекке баулуды әлеуметтік-педагогикалық қолдаудың жүйесі	8003
1890.	**Кабдуалиева А. Ж.**	Корпоративная культура как инструмент повышения эффективности деятельности образовательной организации	8006
1891.	**Кошенова М. М.**	Ата-ана мен бала арасындағы қарым-қатынастың заманауи көрінісі	8011
1892.	**Кудайбергенова А. Т.**	Жасөспірімдердің оқу мотивациясын қалыптастыру мүмкіндіктері	8015
1893.	**Кулдашева Н.У.**	Студенттердің психологиялық денсаулығын зерттеу ерекшеліктері	8017
1894.	**Кулдашева Н.У.** **Ырымбаева Н. А.**	Болашақ педагогтардың цифрлық мәдениетін дамыту жолдары	8020
1895.	**Кульмагамбетова Г. С.**	Процесс ознакомления с предметным миром как инструмент развития словарного запаса у детей младшего дошкольного возраста	8023
1896.	**Куршева А. В.**	К проблеме влияния родительского стиля воспитания на развитие самооценки у детей	8028
1897.	**Кусаинова Т. К.**	Библиотерапия арқылы жеткіншектердің құндылық қатынастарын қалыптастырудың психологиялық-педагогикалық негіздері	8032
1898.	**Қабдулуахит М. Б.**	Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу дағларын бағалау	8035
1899.	**Лукашкина А. Т.**	О некоторых психологических проблемах детской одаренности	8039
1900.	**Моминова Г. М.**	Творческий потенциал школьников как фактор успешной академической социализации	8043
1901.	**Мұратқызы А., Байтана Ә. Е.**	Театр педагогикасы тарихының оқушылардың бос уақытын ұйымдастыруда қолданылуы	8046
1902.	**Мұратова Д. Т.**	Арт-терапия әдістерімен жасөспірімдердің өзіндік қарым-	8051

		қатынасын оңтайландыру	
1903.	**Нуриева Д. Р.**	Цифровая трансформация педагогики: роль информационных технологий в повышении квалификации преподавателей	8055
1904.	**Сабыржан А. Б.**	Эмиль реджио педагогикасы негізінде балалардың байланыстырып сөйлеуін қалыптастырудың мүмкіндіктері (ересек топ)	8059
1905.	**Сарқыт Е. М.**	Ж.Аймауытовтың қазақ тілін оқыту әдістемесі: жаңартылған білім беру мазмұны және әлемдік әдістемелік ұстанымдармен сабақтастық	8062
1906.	**Соколова К. И.**	Исследование трудностей обучения студентов с СДВГ	8065
1907.	**Спандияр П. Ж.**	Инновациялық мектептер жағдайында жеткіншектердің мамандық таңдау мотивациясын қалыптастыру	8069
1908.	**Сұлтанова А. Н.**	Жобалық оқыту әдісі оқушылардың мотивациясын арттыру құралы ретінде	8072
1909.	**Тайғарина А. Э.**	Психикалық дамуы тежелуі бар бастауыш сынып оқушыларының инклюзивті ортаға бейімделу ерекшеліктері	8076
1910.	**Тұрлыбаева Ж. С.**	Шетелдік оқушыларды қазақстанның білім беру жағдайына бейімдеудің ерекшеліктері	8079
1911.	**Туранова А. А.**	Бейімдік дене шынықтыру арқылы аутизм синдромы бар балаларды әлеуметтік ортаға бейімдеу	8082
1912.	**Хайруллина Д. Е.**	Мектептегі кәсіби бағдар беру жұмысы негізінде жасөспірімдердің саналы кәсіп таңдауын жетілдіру	8085
1913.	**Чикова И. В.**	О некоторых аспектах развития субъектности студента вуза: реалии и перспективы	8094
1914.	**Шарапатова Р. Ж.**	Бесінші сынып оқушыларын негізгі мектепке бейімдеу	8097

ПОДСЕКЦИЯ 13.3 АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА

1915.	**Аблаева Н. М., Волчихин А.А.**	Проблемы физического развития в современном мире у подростков.	8101
1916.	**Актаева А.Г., Мысан В.В.**	Использование современных технологий (виртуальная реальность (vr) и цифровые тренежеры) в обучении и подготовке спортсменов и учащихся в возрасте 16-21 года.	8104
1917.	**Алдабергенова Ж.Б.**	Күш төзімділікті дамыту маңызы.	8106
1918.	**Амантаева А.Б.**	Биологические ритмы стрелков: влияние режима дня на точность.	8107
1919.	**Асылханова Л.Д.**	Құзыреттілік тәсілін қолдану арқылы 8 сынып оқушыларының ағылшын тіліндегі биология бойынша білім сапасын арттыру.	8112
1920.	**Әшірбай Б.Қ.**	Қазақстан республикасындағы есірткілікті үгіттеу: журналистикалық зерттеу.	8115
1921.	**Әшірбай Б.Қ.**	Қазақстандағы есірткіге тәуелділіктің қазіргі бейнесі және жастардың пікірі.	8118
1922.	**Бусурман Д. Қ.**	Оптимизация тренировочного процесса в беге на средние и дланные дистанции для школьников.	8124
1923.	**БейсекеевА.**	Особенности подготовки дзюдоистов к соревнованиям различного уровня……………………………………	8127
1924.	**Бактыбай Н.К.**	Жас боксшылардың дене қасиеттерін жетілдіру әдістері.	8128
1925.	**Бақытжан Н.**	Қазақтың ұлттық ойындары арқылы ойлау қабілеттері дамыту.	8133
1926.	**Бойцова З.**	Влияние психологической подготовки на результаты спортсменов в стендовой стрельбе.	8136
1927.	**Болатов Б.Б.**	Бокспен айналысатын 10-12жастағы балалардың физикалық қасиеттерін дамыту әдістемесі.	8138
1928.	**Гончарук А.А.**	Современные тенденции предмета физическая культура в общеобразовательной школе.	8140
1929.	**Гуралевич Н.**	Роль капитана в организации командной игры в волейболе.	8142
1930.	**Даулет Д. Қ.**	Психологическая подготовка дзюдоистов на соревнованиях.	8144
1931.	**Дәуренбек А.**	Дене шынықтырудың адамның ақыл-ой қызметіне әсері.	8146

1932.	**Достов И. Б.**	Бес асық қазақ халқының ойыны және оның қазіргі қоғамдағы маңызы туралы.	8150
1933.	**Дауменов А.Б., Хамзин С.О.**	История развития бокса как спортивной дисциплины.	8153
1934.	**Елшибек Б.Ч., Ем Н.С.**	Влияние занятий физической культурой на развитие когнитивных функций у детей младшего школьного возраста (7-10 лет).	8155
1935.	**Ержанқызы А.**	Волейбол арқылы 11-12 жас аралығындағы жасөспірімдердің физикалық қасиеттері мен дене дамуын арттыру.	8158
1936.	**Есіркеп Қ. Ж.**	Бастауыш сыныпта ойыны арқылы балалардың логикалық ойлауын дамыту.	8160
1937.	**Еспембетова Г.**	Дене шынықтыру құралдарын қолданудың педагогикалық технологиялары көмегімен жас еркін күрескерлердің дене қасиеттерін дамыту.	8164
1938.	**Жемпеисова Ә.**	Дене тәрбиесі барысында үйрету және дамыту негіздері.	8165
1939.	**Жолдубаев А.А., Кожегалденов А.Г.**	Роль бокса в физическом развитии подростков: влияние на здоровье, мотивацию и социальную адаптацию.	8169
1940.	**Жулсаитова Г.Е.**	Жаһандану жағдайында қазақтың ұлттық сәндік қолданбалы өнерінің рөлі.	8171
1941.	**Закутняя С. Н.**	Этические аспекты организации и проведения сурдлимпийских игр: взгляд тренеров и спортсменов.	8174
1942.	**Иванова Д.**	Влияние волейбола на физическое и психологическое развитие подростков.	8180
1943.	**Изтаев Н.А.**	Кибер алаяқтыққа қарсы тұрудағы құқықтық зерттеу: заманауи тенденциялар және әлемдік тәжірибелер.	8183
1944.	**Иргетаева Т.М.**	Жасөспірімдер волейболы: болашақ чемпиондарды тәрбиелеуді жетілдіру.	8187
1945.	**Ильясов Ә. Е.**	Жоо - дағы дене шынықтырудағы денсаулық сақтау технологиясы.	8190
1946.	**Косенкова М.И.**	Изменения в организме юношей и девушек в возрасте 18-23 года под влиянием силовых тренировок с отягощением.	8192
1947.	**Какен А.Д.**	14-15 жас аралығындағы баскетболшылардың жылдамдық-	8195

		күш қабілеттерін дамыту әдістемесі.	
1948.	**Какимжан Н.**	Дене тәрбиесінің жаңа технология арқылы баланы оқыта отырып, өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру.	8197
1949.	**Күнтуған Ж.М.**	Қазақстандағы ауа ластануы мен басқа да экологиялық аспектілеріне қатысты жаңа мемлекеттік құжаттарын талдау.	8201
1950.	**Құрманова Ж. Қ.**	Гендерные особенности судейства в волейболе: сравнительный анализ эффективнности мужчин и женщин в роли арбитров.	8204
1951.	**Касымова М.А.**	Влияние карате на показатели выносливости у спортсменов 15–17 лет.	8208
1952.	**Косенкова М.И.**	Изменения в организме юношей и девуек в возрасте 18-23 года под влиянием силовых тренировок с отягощением.	8211
1953.	**Лазарь Д. Д., Сериков Т.Р.**	Формирование командной работы, через спортивные игры.	8214
1954.	**Мамырхан Н.**	Баскетбол секциясында шұғылданатын 12-13 жас жасөспірімдердің дене дайындығы мен функционалдық жағдайын дамыту әдістемесі.	8216
1955.	**Мухтарова А.**	Дене шынықтыру физиологиялық және биохимиялық негіздері.	8218
1956.	**Mukhanova K.B.**	The impact of sports on society.	8222
1957.	**Нүсіпақын А.**	Болашақ дене шынықтыру мұғалімінің әдістемелік белсенділігін арттыру жолдары.	8224
1958.	**Нугманова Г. М.**	Ұлттық ойындардың оқушыларға үйрете отырып, бала бойындағы негізгі қасиеттерінің дамыту ерекшелігі.	8227
1959.	**Оразгалиев А., Маратов Ч.**	Футбол и образование: совмещение спорта и учёбы.	8232
1960.	**Нурмагамбетова К. К.**	Спортивная акробатика и олимпийское движение: барьеры и перспективы включения.	8234
1961.	**Петренко Д.**	Особенности тренировочного процесса спортсменов по академической гребле.	8236
1962.	**Подсухина Е.Е.**	Особенности психологической подготовки связующего игрока в профессиональном волейболе.	8238
1963.	**Рахимова Ж.**	Реабилитация травм в волейболе.	8243
1964.	**Ракишев Ж.С.**	Көшбасшылық – жастардың жеке тұлғалық дамуының негізі.	8245

1965.	**Рахимова Ж.**	Профилактика и реабилитация в волейболе.	8247
1966.	**Серікбай А.**	Дене шынықтыру жаттығуларының оқушылардың ағзасына тигізетін әсері.	8250
1967.	**Серікова З.Қ.**	Джиу-джитсуда (файтинг) техникалық-тактикалық іс-қимылдардың оқу процесін құру ерекшеліктері.	8254
1968.	**Серикбаев Б.Т.**	Дене шынықтыру мен спортты дамытудың өзекті мәселелері, үрдістері мен перспективалары.	8257
1969.	**Сирлибаев М.К.**	Білім берудегі гендерлік көзқарас мәселелері бойынша дене шынықтыру мұғалімдерінің құзыреттілігін дамыту.	8259
1970.	**Сұлтанов Б.Е.**	Влияние сотрудничества с тренером на карьеру и достижение спортсмена.	8264
1971.	**Сұңғатолла М.**	Профилактика травм у юных баскетболистов: анализ наиболее частных повреждений и методы их предотвращения.	8266
1972.	**Темірғали Т.А., Басшибаев А.А.**	Травмы в греко-римской борьбе: причины и профилактика.	8269
1973.	**Тасқын А.**	Студент жастардың дене тәрбиесімен үнемі айналысулары салауатты өмір салтын қалыптастыру негізі.	8271
1974.	**Темиргалиева С.Е.**	Современные вызовы и перспективы развития системы образования и воспитания в республике казахстан.	8275
1975.	**Тлемисова К.К.**	Психология победителя: что отличает чемпионов в волейболе.	8278
1976.	**Toleukhanova A.A.**	Factors contributing to the termination of athletic careers among sports major students.	8282
1977.	**Төрегелді А.**	Дайындықтың бастапқы кезеңінде 9-10 жас каратэшілерге спорттық қозғалыстарды үйретудің техникасы мен әдістемесі.	8284
1978.	**Тюлюбаев Д.**	Психологическая подготовка спортсменов в тхэквондо: методы повышения устойчивости к стрессу на соревнованиях.	8286
1979.	**Тюлюбаев Д., Кагенов А.**	Физическое развитие детей 4–5 классов с использованием цифровых технологий в подвижных играх.	8288
1980.	**Тюлюбаев Д.Б.,Кагенов А.Р.**	Психологическая подготовка спортсменов в тхэквондо: методы	8289

		повышения устойчивости к стрессу на соревнованиях.	
1981.	**Тлеуберген А.Ж., Айтореева М.А.**	Дене шынықтыру мен спорттың тұлға дамуына ықпалы.	8292
1982.	**Умирова Д. Р.**	Развитие двигательных навыков у детей младшего дошкольного возраста с помощью физкультурных праздников.	8294
1983.	**Ушенина Е.С.**	Оздоровительные физические упражнения при внутренних факторах риска у учащихся 9 классов.	8296
1984.	**Ушенина Е.С.**	Методы оценки психологического состояния спортсменок по пауэрлифтингу и их эффективность.	8302
1985.	**Фарит Ж.**	Әйелдердің еркін күресіндегі психологиялық қолдау мен қамтамасыз ету ерекшеліктері туралы.	8306
1986.	**Хватюк Д.**	Травмы в пауэрлифтинге: причина и профилактика№	8308
1987.	**Шилибаев Н.А.**	Орта мектеп жасындағы оқушылардың техникалық дайындағының әдістемелік ерекшеліктері.	8311
1988.	**Шилибаев Н.А.**	Спорттық ұйымдардағы қаржылық менеджмент.	8313

әлеуметтік педагогтар арнайы бағдарламалар арқылы балалардың әлеуметтік ортаға бейімделуін жақсартуда. Осы ғылыми негіздер мен нақты мысалдар аз қамтылған отбасылардан шыққан балаларды мектеп ортасына бейімдеуде тиімді әдістердің маңыздылығын дәлелдейді. Мұндай кешенді шаралар олардың қоғамға толыққанды тұлға ретінде қалыптасуына ықпал етеді.

Қорытындылай келе, аз қамтылған отбасылардағы балалардың мектеп ортасына әлеуметтенуі – қоғамның әлеуметтік теңдігін қамтамасыз етуде ерекше маңызға ие мәселе. Бұл балалар көптеген материалдық және психологиялық қиындықтарға тап болып, өздерін ұжымда толыққанды сезінбеуі мүмкін. Сондықтан олардың мектепке бейімделуі мен тұлғалық дамуына қолайлы жағдай жасау – білім беру жүйесінің негізгі міндеттерінің бірі. Зерттеу барысында әлеуметтенудің бала дамуына әсер ететін маңызды фактор екендігі анықталды. Л.С. Выготскийдің әлеуметтік даму теориясы, Ж. Пиаже мен Э. Эриксонның тұлғалық даму кезеңдері туралы еңбектері бұл процесті ғылыми тұрғыдан негіздейді. Сонымен қатар, Қазақстанда жүзеге асырылып жатқан «Мектепке жол», инклюзивті білім беру бағдарламалары және мектептерде жүргізілетін әлеуметтік жобалар балалардың мектеп ортасына сәтті бейімделуіне оң әсерін тигізуде.

Аз қамтылған отбасылардан шыққан балалардың мектеп ортасына тиімді бейімделуі үшін келесі ұсыныстарды жүзеге асыру маңызды:

- Мектептерде психологиялық қолдау қызметін жүйелі түрде дамыту;
- Инклюзивті білім беру бағдарламаларын кеңейту;
- Мұғалімдер мен ата-аналар арасындағы ынтымақтастықты нығайту;
- Әлеуметтік жобалар мен тәрбиелік іс-шараларды ұйымдастыру арқылы балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту;
- Материалдық көмек көрсету және қайырымдылық шараларын жандандыру.

Осы ұсыныстарды іске асыру арқылы аз қамтылған отбасылардан шыққан балалардың мектеп ортасына бейімделуін жеңілдетіп, олардың қоғамға толыққанды тұлға ретінде қалыптасуына жағдай жасауға болады. Бұл – болашақ ұрпақтың жарқын болашағы мен қоғамның әлеуметтік тұрақтылығын қамтамасыз етудің негізі.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Выготский Л.С. Мышление и речь. Изд. 5, испр. – Издательство «Лабиринт», М., 1999. – 352 с.

2. Бут Т. Показатели инклюзии практическое пособие / Тони Бут, Мэл Эйнскоу; под ред. Марка Вогана, [пер. Игорь Аникеев]. — Изд. 2-е. — Москва : РООИ Перспектива, 2013. — 123, [1] с.

3. Пиаже Ж. Психология интеллекта. – СПб.: Питер, 2004. – 192 с.

4. Эриксон Э.Г. Идентичность: юность и кризис: учеб. пособие / Э. Эриксон; общ. ред. и предисл. А.В. Толстых; пер. с англ. [Андреева А.Д. и др.]. – 2-е изд. – Москва: Флинта [и др.], 2006. – 341 с.

5. Макаренко А.С. Педагогическая поэма [Текст] / Антон Макаренко. – Москва: Манн, Иванов и Фербер, 2016. – 557 с.

ӘОЖ 376:159.922

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІ БАР БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚОЛДАУ

Әшір Аружан Талғатқызы
aruzansir747@gmail.com
Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Жоғары Білім беру мектебінің студенті, Астана қ., Қазақстан
Ғылыми жетекшісі - п.ғ.к., доцент Байсарина С.С.

Қазіргі таңда Қазақстанда ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларды қолдау мәселесі білім беру жүйесінің маңызды бағыттарының бірі болып табылады. Мемлекет инклюзивті білім беруді дамытуды, ерекше қажеттіліктері бар оқушылардың білімге тең қолжетімділігін қамтамасыз етуді басты мақсаттардың бірі ретінде қарастырады. Осыған байланысты, оқуда қиындықтары бар бастауыш сынып оқушыларын психологиялық қолдау мәселесі ерекше маңызға ие. Зерттеудің өзектілігі бірнеше факторлармен анықталады. Инклюзивті білім берудің кеңеюі мен арнайы білім беру жүйесінің жаңғыртылуы педагогикалық қолдаудың жаңа әдістерін қажет етеді. Қазақстандағы ерекше білім беру жүйесін дамытудағы негізгі тенденциялар халықаралық тәжірибедегі білімдерді қолдану. Бұл – оқыту әдістерін жетілдіру, арнайы педагогикалық тәсілдерді енгізу және ерекше қажеттіліктері бар оқушыларды қолдау жүйесін қалыптастыру. Алайда, елімізде бұл бағыттағы зерттеулер әлі де жеткіліксіз, сондықтан ғылыми негізделген әдістер мен стратегияларды әзірлеу қажеттілігі туындайды.Осыған орай, зерттеу тақырыбы білім беру жүйесінде ерекше қажеттіліктері бар оқушыларды психологиялық қолдау шараларын жетілдіру, олардың оқу жетістіктерін арттыру және әлеуметтік бейімделуін қамтамасыз ету үшін өзекті болып табылады.

Қазақстан Республикасының білім туралы заңнамасына сәйкес, «Білім туралы» Заң ерекше білім беру қажеттілігі бар және мүгедектігі бар барлық оқушыларға арнайы білім алуға, сондай-ақ оқыту үлгілерін, оның ішінде инклюзивті білім беруді таңдау құқығына кепілдік береді.Ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың ішінде ең көп тараған және әртүрлі топ - оқуда қиындықтары бар оқушылар. Қазіргі уақытта олардың басым бөлігі инклюзивті сыныптарда оқиды. Дегенмен, мұндай психикалық дизонтогенез көбінесе «өздігінен түзелетін» жағдай ретінде қате қабылданады және оның шынайы күрделілігіне мән берілмейді. Бұл жағдай оқытудың арнайы шарттарының ескерілмеуіне және жеке білім беру қажеттіліктерінің жеткіліксіз ескерілуіне әкеледі [1].

Зерттеулер көрсеткендей, инклюзивті оқытудың мұқият ойластырылған ұйымдастырылуы мен арнайы психологиялық-педагогикалық қолдаусыз, оқуда қиындықтары бар оқушылардың жағдайы нашарлайды. Бұл олардың когнитивті және тұлғалық дамуына кедергі келтіріп қана қоймай, мектептен кейінгі кезеңдегі әлеуметтік бейімделуіне де теріс әсер етеді [2].

Қазақстанда ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға арналған білім беруді жаңғыртудағы негізгі үрдістер әлемдік тенденцияларға сәйкес келеді. Бұл білімге тең қолжетімділікті қамтамасыз ету, физикалық және интеллектуалдық мүмкіндігі шектеулі оқушыларды құрдастарымен бірге академиялық және әлеуметтік ортаға барынша интеграциялау бағыттарын қамтиды [3].Сонымен қатар, қазіргі уақытта Қазақстанның арнайы білім беру жүйесінде айтарлықтай өзгерістер орын алуда. Инклюзивті оқытудың кеңеюі, сондай-ақ білім беру мақсаттарының қайта қаралуы маңызды болып отыр – енді басты назар тек академиялық дамуға ғана емес, сонымен қатар тұлғалық қасиеттерді, өмірлік дағдыларды және құзыреттерді қалыптастыруға бағытталған.

Мысалы, ерекше білім беру қажеттілігі бар балалармен түзету жұмыстарын ұйымдастыру стратегиясы мен тактикасы бұрынғыдай барлық нозологиялық топтар үшін емес, олардың ішіндегі әртүрлі даму ерекшеліктерін ескере отырып құрылуда. Осыған байланысты арнайы білім беру шарттары оқытудың әртүрлі бұзылу түрлеріне сәйкес сараланып белгіленеді. Бұл тәсіл Қазақстан Республикасының 2020–2030 жылдарға арналған «Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға арналған арнайы және инклюзивті білім беруді дамыту» тұжырымдамасында көрініс тапқан [4].

Оқуда қиындықтары бар оқушыларға қатысты да осындай үрдістер байқалады. 1960 жылдары мұндай балалар жеке нозологиялық топ ретінде қарастырылды. 1980 жылдары олар үшін арнайы мектептер мен оқу бағдарламаларын қамтитын арнайы білім беру жүйесі жасалды. Алайда, бұл топтағы оқушылардың қажеттіліктерін толық қанағаттандыру мүмкін болмады, өйткені олардың даму ерекшеліктері күрделі және әртүрлі. 2000 жылдары оқуда қиындықтары бар балаларды зерттеу нәтижелері педагогикалық практикамен сәйкес келмеді. Клиникалық және психологиялық зерттеулер мұндай оқушыларға сараланған білім беру

әдістерін қолдану қажеттілігін дәлелдегенімен, практикада оларды біртекті топ ретінде қарастыру жалғасты.Қазіргі уақытта арнайы және жалпы білім беруді интеграциялау үрдісін ескере отырып, оқуда қиындықтары бар оқушыларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету әдістерін дамыту, сондай-ақ олардың академиялық жетістіктері мен тұлғалық дамуын қамтамасыз ететін жағдайлар жасау аса маңызды болып отыр.Қазақстанда ерекше білім беру қажеттілігі бар оқушыларға арналған мемлекеттік стандарттардың қабылдануымен мұндай балалардың әртүрлілігі мен қажеттіліктерін ескеру мүмкіндігі артты. Олардың ерекшеліктері биологиялық және әлеуметтік факторларға байланысты, бұл олардың арнайы білім беру қажеттіліктерін анықтайды [5].

Зерттеу әдістемесінде, яғни алдымен диагностикалық әдістер қолданысқа түсті.Ол үшін бақылау әдісін, пиктограмма әдісін және проективті әдістерді қолдандым.Нақты зерттеу процесіне: «Эмоция светофоры», «Жетістіктер күнделігі», «Рөлдік ойындар» әдістері қолданылды.

Статистикалық талдау көрсеткендей, Қазақстанда ерекше білім беру қажеттілігі бар оқушылардың ішінде оқуда қиындықтары бар балалар ең көп таралған топ болып табылады. Бұл олардың білім алуға тең қолжетімділігін қамтамасыз ету үшін арнайы әдістер мен сараланған педагогикалық тәсілдерді қажет ететінін көрсетеді.

Зерттеу нәтижелері ерекше білім беру қажеттілігі бар оқушыларды қолдаудың тиімді жолдарын айқындауға және олардың инклюзивті ортада табысты білім алуына ықпал ететін факторларды анықтауға бағытталған.

1-суретте көрсетілгендей елімізде ерекше білім беру қажеттіліктері (ЕБҚ) бар балалар саны жыл сайын артып келеді. Егер 2021 жылы олардың саны 109 500 болса, 2023 жылы бұл көрсеткіш 180 000-нан асты, ал 2024 жылы 230 000-ға жетті. Бұл инклюзивті білім беруге деген сұраныстың артқанын және арнайы білім беру мекемелерінің жүйелі дамуын көрсетеді. Қазақстанда ЕБҚ бар балалар келесі негізгі санаттарға бөлінеді:Мектепке дейінгі ұйымдарда білім алатын балалар саны – 50 000 ;Орта білім беру мекемелерінде оқитын оқушылар саны – 150 000.

Сурет 1

Ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың жылдық статистикасы

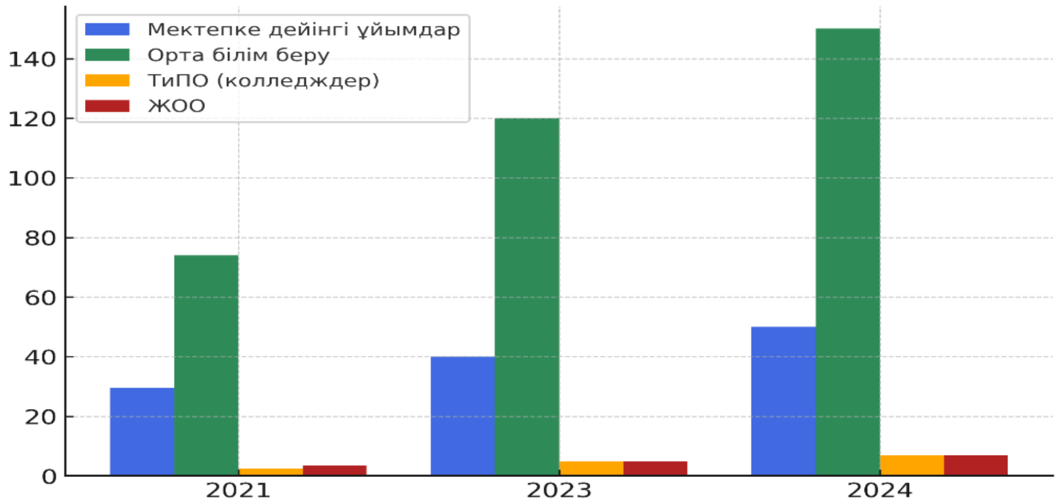

Инклюзивті білім берудің дамуы соңғы жылдары айтарлықтай қарқын алды. Егер 2013-2014 оқу жылында арнайы мектептер мен сыныптарда 115 100 бала оқып, инклюзивті

сыныптарда 76 600 бала білім алған болса, 2015-2016 жылдары бұл көрсеткіш теңесіп, арнайы мектептерде – 96 000, ал инклюзивті ортада – 95 700 бала білім алған. 2019-2020 оқу жылында бұл үрдіс күрт өзгеріп, ЕБҚ бар балалардың көпшілігі инклюзивті білім беру жүйесіне көшті. Атап айтқанда, арнайы мектептер мен сыныптарда 92 100 бала оқыса, инклюзивті мектептерде 170 500 бала білім алды, бұл ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың 65%-ын құрайды.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Бабкина Н. (2020). Особенности обучения детей с особыми образовательными потребностями.
2. Коробейников И. (2002). Психолого-педагогическая поддержка детей с трудностями в обучении.
3. Инденбаум Е. (2013). Инклюзивное образование: Теория и практика.
4. Қазақстан Республикасының 2020–2030 жылдарға арналған «Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға арналған арнайы және инклюзивті білім беруді дамыту» тұжырымдамасы.
5. Amor, A., Hagiwara, M., Van Mieghem, A. et al. (2019). International perspectives on inclusive education.

ӘОЖ 373

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ ТІЛІН ДАМЫТУДА ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

Байтуған Гүлназым

nazrubyjane@mail.ru

«Мектепке дейінгі оқыту мен тәрбиелеу» мамандығының 3 курс студенті.

Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – п.ғ.д, профессор С.Н. Жиенбаева

Қазіргі заманғы цифрлық технологиялар білім беру саласында үлкен рөл атқарады. Әсіресе, мектепке дейінгі білім беруде инновациялық әдістерді қолдану арқылы балалардың сөйлеу тілін дамыту маңызды мәселелердің бірі болып табылады. Цифрлық технологияларды тиімді пайдалану – баланың сөздік қорын кеңейтуге, сөйлеу дағдыларын жетілдіруге және танымдық қабілеттерін дамытуға оң ықпал етеді. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында (өзгерістер мен толықтырулар енгізілген нұсқасына сәйкес) мектепке дейінгі білім беру жүйесінде инновациялық әдістерді енгізу және сапалы білім беру ортасын қалыптастыру басты міндеттердің бірі ретінде көрсетілген. Бұл заңның 43-бабында мектепке дейінгі ұйымдардың оқу бағдарламалары заманауи технологияларды қолдану арқылы балалардың танымдық және сөйлеу қабілеттерін дамытуға бағытталуы тиіс екені атап өтіледі.[1]

Сонымен қатар, Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты (МЖМБС) мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуда қолданылатын әдістердің бала жасына сәйкес, тиімді және дамытушы сипатта болуы керектігін талап етеді [2]. «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде цифрлық технологияларды қолдануды қолдайды, бұл 3D мэппингті қолдануға заңды негіз береді.[4]

Мемлекет Басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев 2024 жылғы 2 қыркүйектегі халыққа Жолдауында Қазақстан жасанды интеллект кеңінен қолданылатын және цифрлық технологиялар дамитын елге айналуы тиіс екенін атап өтті. Президенттің айтуынша, жасанды интеллект технологияларын электрондық үкімет платформасына белсенді енгізу қажет, бұл цифрландыру саласында қол жеткізілген нәтижелерді күшейтуге ықпал етеді.[5]